

דרך כוכב מיעקב

אלומות אור ב'פרסום ראשון' לעולמו של הגאון רבי 'יעקב פינצ'וק' – בחור עילוי
מישיבת מיר שהוציא ספר נפלא בשם 'תורת יעקב' בשנת תרצ"ה לפני כמאה שנה –
שנספה בימי השואה על קידוש ה' • כי אכל את יעקב ואת נדהו השמו

בשלושה פרקים שלפניכם מגישים אנו, פרויקט מיוחד במינו לרגל זמן חירותנו הבעל"ט, הצצה וחרך צר לעולמו של הגאון רבי 'יעקב פינצ'וק' – בחור עילוי צעיר מישיבת מיר שהוציא ספר נפלא בשם 'תורת יעקב' בשנת תרצ"ה – קורות חייו מתפרסמים לראשונה מעל גבי גליונו, בתיעוד תצלומים נדירים. במסגרת מאמצינו המרובים הגענו לפרטים רבים מימי חייו, אך עדיין אין לנו תמונה מלאה, נשמח לקבל מהקוראים הערות והארות או חומר נוסף על העילוי הנ"ל.

בברכת א פריילעכין כשר'ן פסח
המערכת

פרק א' – ההכנה להוצאת הספר

ב"ה יום ה' לחודש טבת תרצ"ד.

להוד כבוד האשה החשובה הנכבדה מרת ששון תחי' וכו'... אני בן ישיבה הגדולה ישיבת מיר, וזכיתי בע"ה לשבת באהלה של תורתנו הק' להגות בה יומם ולילה, מבלי הבט על הנסיונות המתרגשות על דרך המסילה העולה בית א-ל.

נתגברתי ב"ה על כל המכשולים המפריעים להגות ולעמל בתורת ה', וירא ה' את עמלי ויגיעי כי רב הוא, ונתקיים מאחז"ל "יגעת ומצאת תאמין", ועלו בידי מידי לומדי דבר יום ביומו לחדש חידושים נפלאים ומאד נחוצים, ואראה והנה הוא לספר נכבד ועל, אשר כל רואיו ובתוכם גאוני הדור מביעים התפעלות ממנו, ותשוקתם לצאתו לאור, ויהנו רבים לאורו, גם להגדיל תורה ולהאדירה בתוך חברי הישיבות...

אולם חבל חבל! כי אחרי אשר התחלתי לגשם שאיפתי, ובהיותי במו"מ [במשא ומתן] עם הדפוס, והודיעו לי מחיר ההדפסה, והנה הוא עולה הרבה מאד, ואין ביכלתי לגשת אל ההדפסה. צר לי על ספר זה, צר לי מאוד על עמלי ופרי יגיעי לכל יאבדו. ועטי זה בו אני כותב מכתב זה, בו כתבתי חידושי בעז"ה, יהי לְעַד שידי רותתת, ונפשי מפרפרת בזכרי כי אין דבר זה תלוי בידי, ומי יודע אם יעלה בידי האפשרות הלזו.

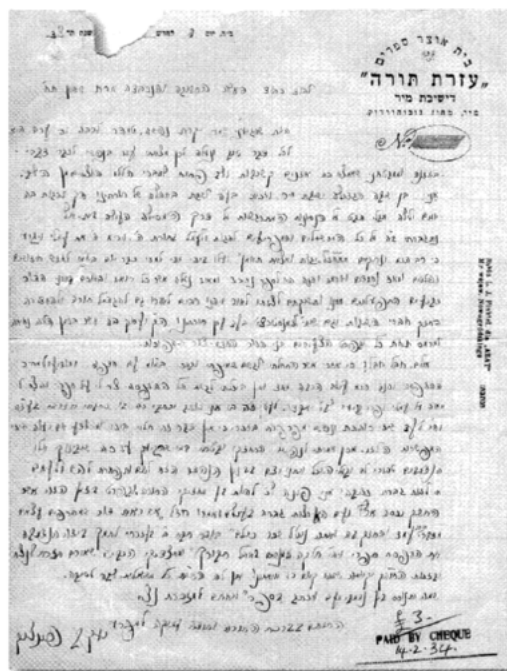
אכן אמרתי לנפשי התחזקי ובטחי במי שהגיעך עד כה, שייבנוך אלו הנדיבים טהורי לב ובעלי השכל, ויתנו ידם בבנין הנהדר הזה לשם ותפארת להם ולעמם.

אי לזאת גברת נדיבה אני פונה לכ' להיות בין מחזיקי התורה, ובפרט בזמן הזה אשר החושך יכסה ארץ, ועם הארצות גברה בעולם, ואמרו חז"ל "אם ראית דור שמתפרים עצמם מדברי תורה עמוד והחזק בה ואתה נוטל שכר כולם". בודאי תבא כ' בעזרתי לתמוך בידה הנדיבה את

דרך המסילה העולה בית א-ל."

"נתגברתי ב"ה על כל המכשולים המפריעים להגות ולעמל בתורת ה', וירא ה' את עמלי ויגיעי כי רב הוא, ונתקיים מאחז"ל "יגעת ומצאת תאמין", ועלו בידי מידי לומדי דבר יום ביומו לחדש חידושים נפלאים ומאד נחוצים, ואראה והנה הוא לספר נכבד ומאוד נעלה, אשר כל רואיו ובתוכם גאוני הדור מביעים התפעלות ממנו, ותשוקתם לצאתו לאור, ויהנו רבים לאורו, גם להגדיל תורה ולהאדירה בתוך חברי הישיבות..."

המכתב המלא:

חידושי תורה בפלפול חברים – גדולי תורה בהישיבה הגדולה דמיר

רבי יעקב נולד לאביו רבי ראובן בעיר קוברין שבפולין. בימי בחרותו שם פעמיו לישיבת מיר שם למד כמה שנים טובות והצליח בלימודו, כפי שמספר בהקדמה לספרו (תורת יעקב):

"אודה לא-ל אשר שם חלקי מיושבי באהלה של תורה, ועל אשר חנני לחדש חדושי אורייתא בפלפול חברים גדולי תורה בהישיבה הגדולה דמיר, ובברכת הלל ורוב הודאה אברך את שמו הגדול על שזכני לברר ולסדר חלק מהדושי עוד בימי נעורי, ולהוציא לאור ראשית פרי בכורי עוד בימי בחורתי".

בעת שניגש להדפיס ספרו, כשאמרו לו את עלויות ההדפסה היקרות (-של אותם זמנים) נאלם דום, ולא ידע לשית עצות בנפשו, עד ששלח מכתב לאחת מגדולי תומכי הדור בדור ההוא מרת פרחא ששון מלונדון הבירה, כפי שרואים אנו מהמכתב ששלח אליה, ונצטט חלקים נבחרים השופכים אור על קשייו בהוצאת ספרו לאור עולם.

[מרת גברת ששון היתה אישיות גדולה, אשר עמדה בראש המשפחה לאחר פטירת בעלה ר' סלימאן בן דוד ששון. היא באה בקשרי מכתבים עם גדולי התורה שפעלו בימייה ותמכה בלומדי תורה ביד נדיבה, [יש גם מכתב עם מרן רה"י הגרא"י פינקל זצ"ל]. את חינוכה התורני רכשה בבית אביה הגדול, הוא הגבר הוקם עול חכם יחזקאל יהושע גבאי, בן אחותו של חכם עבדאללה סומך בעל זבחי צדק, מקים עולה של תורה בבגדאד. עד ליום פטירתה בחודש טבת תרצ"ו היתה בכל חייה סמל לצדקה ולאהבת התורה, אותם הנחילה לבניה ולנכדיה].

"אני בן ישיבה הגדולה ישיבת מיר, וזכיתי בע"ה לשבת באהלה של תורתנו הק' להגות בה יומם ולילה, מבלי הבט על הנסיונות המתרגשות על

"בני היכלא"

יד ושם לגדולי התורה חובשי
ספסלי הישיבה הקדושה בעבר

המנהג מאז הוא בישראל לפנות
לנדיבי עמנו לבקשם לסייע,
בענין שהוא נובע להגדלת התורה
והאדרה.

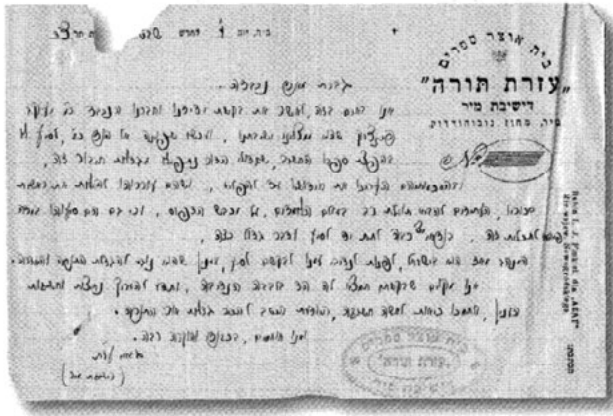
אנו מקוים שבקשתו תמצא לה
הד בלבבה הנדיבה, ותדע להעריך
נחיצות וחשיבות הענין, ולתמכו
כיאות לאשה חשובה, היודעת
היטב להכיר גדלות אור התורה.

ואנו חותמים בכבוד והוקרה
רבה.

גבאי עז"ת [עזרת תורה]
(דישיבת מיר)

חותמת בית אוצר הספרים
דישיבת מיר עזרת תורה.

אין אנו יודעים מה היתה נמענה של מרת ששון, אך
זאת יודעים אנו שנתנה חלק יפה בתמיכה כספית
נכבדה עבור הוצאת הספר על גבי מכשף הדפוס, כפי
שמביא רבי יעקב בהקדמה לספרו [ראה תצלום].

החשוב, שגדולי הדור נתפעלו מגדלות חיבור זה,
ובהסכמותיהם העריכו את חידושו עד להפליא,
ושהם עוררוהו להעלות את ראשית בכוריו, העתידים
להביא תועלת רב בעולם הלומדים, על מכשף הדפוס,
וכי גם הם סיעוהו במדה פעוטה לתכלית זה, בודאי
מצוה רבה לתת יד לסייע לדבר גדול כזה.

הדפסת ספרי, ויהי חלקה ב"מנשים באהל תבור",
וממצדיקי הרבים שאורם תזרח לנצח, ובזכות התורה"ק
וקיומה, שזהו קיום כל אומתנו, יתן לה השי"ת כל
משאלות לבה לטובה שמה. שמה יתנוסס בין נדיבי
העם ויכתב "בספר" ויחתם למזכרת נצח.

החותם בברכת התורה ותודה עמוקה למפרע.

יעקב פינצוק.

חודש לאחר מכן נשלח מכתב נוסף מהנהלת אוצר
הספרים של הישיבה, בה הם משבחים את רבי יעקב
שהוא ממצויני הישיבה שגדולי הדור נתפעלו מגדלות
חיבור זה, ובהסכמותיהם העריכו את חידושו עד
להפליא, וכך כתבו:

ב"ה יום ו' לחודש שבט תרצ"ד

גברת מאד נכבדה.

אנו באים בזה לאשר את בקשת ידידנו וחברנו
הנכבד כמ' יעקב פינצוק, שהוא ממצויני ישיבתנו,
ועכשיו שפונה אל הנד' כב' לסייע לו בהפצת ספרו

הנני בזה להחזיק טיבותא רבתא לכבוד הא' הנכבדה מרת פ. ששון מלונדון
על השתתפותה בהוצאת ספרי לאור תהי חלקה מנשים באהל תבור:

פרק ב' - הסכמת גדולי הדור לספר 'תורת יעקב'

לכבדו ולהוקירו כראוי לו, לאיש רם המעלה כמזה.
בגמר הדפסת ספרו בערב חג הסוכות תרצ"ה,
השיג הסכמה נוספת מראש הישיבה הגאון הגדול
רבי אברהם צבי קאמאי הי"ד - אב"ד מיר זצ"ל,
וכך כתב לו:

מדי שבתו איזה שנים באהלה של תורה בצל הישיבה
הקדושה דפ"ק מיר, ראה ברכה מרובה בעמלו, עמל
של תורה ועלה במעלות החריפות ובקיאיות בגמ'
ראשונים ואחרונים, ובכתבי חידושו אשר העלם
על הספר ראיתי כי רב חילו לאוריינתא לדלות מים
מזוקקים מבארות עמוקים לחדש חדשים יקרים
בעומק הסברא הישרה, וכבר שבחוהו רבנן-גדולי
הדור שליט"א-בשבח המגיע לכתבים שלו ודבריהם
אין צריכין חזק, אקוה אשר רבים ירעו להוקיר חין
ערכו בשערים, שערים המצוינים בהלכה, וימצא חן
במדותיו היקרות ובתהלכותיו עם ה' ואנשים, ויזכה
להפיץ מעינותיו חוצה להיות לשם ולתפארת כישראל.
אברהם צבי הירש קאמאי בלאאמ"ו הגאון מאוה"ג
וכו' מרן ר' אלי' ברוך זצלה"ה.

בהקדמה לספרו

ונחתום פרק זה במה שכתב רבי יעקב בהקדמה
קצרה לספרו, המכיל שורות ספורות בלבד:
אודה לא-ל אשר שם חלקי מיושבי באהלה של תורה,

מכבוד מורט ורבינו הגאון הגדול ר' אליעזר
יהודה פינצוק שלישיא רים ונשיא
דישיבת מיר:

הנני להודיע בזה בשער נח רבים מעלת וזהילת
הנוכחי הרב החריף ובקי מעלה מר יעקב
פינצוק ז"ל משרי קאברין תלמד בשיבתו הק' איה
שנים וכמשך שבתו פה למד בשקידה רבה ובי"ה הללית
ומתעלה במעלות התורה כפי כשרונותיו הנעלים בחריפות
ובקיאיות בגמרא ראשונים ואחרונים, והוא מחדש גדול
ידיו רב לו להחדש חדשים נכונים ונעימים בשכל ישר
ועמוק הדאיות להעלות על שולחן מלכים מאן מלכי
רבנן, ומלכד גדלו בחורה הנה מוכתר ומלחין ביראה
ומדות תרומות, ומובטחי שהכל יכירו גודל פרכו לכבודו
ולחוקירו כראוי לו לאיש רם המעלה כמזהו וז' ישר
בעורו יסביל וילית בכל אשר יפנה כחות נפשו ונפש המכבוד
סוכתם וחומם למען כבוד התורה ולומדי, ועי' בעש"ח
יום ה' י"ז סיון תרל"ד פה מיר:
אליעזר יהודה פינצוק.

בגמרא ראשונים ואחרונים, והוא מחדש גדול ידיו רב
לו לחדש חדשים נכונים ונעימים בשכל ישר ועמוק
הראוים להעלותם על שולחן מלכים - מאן מלכי רבנן.

מכבוד רבינו הגדול גאון הדור נשיא ישראל רשכבה"ג מרן ר' חיים עזר גראדענסקי שלישיא.

הנה נא הלום הנחור הנעלה הרב מר' יעקב פינצוק ז"ל משרי קאברין תלמד ומיק בשיבתו הנדולה דק' מיר,
וממשך שבתו פה השתעשעתי אתו כמה פעמים בחידושי תורה גם הראה לי את חידושו אשר סדרם
על הספר ראיתי ונוכחתי כי ברכה בו ויש לו כח העיון והחידוש
ולמדרס בסדר נכון, אקוה כי יוסף אומץ לסקוד בלמודים ולעלות במעלות התורה להיות לשם ולתפארת כישראל.
מחשלות כמותם וחומם לכבוד התורה ולומדי הוגי ומשחרי
חיים עזר גראדענסקי.

ומלבד גדלו
בתורה הנהו
מוכתר ומצוין
ביראה ומדות
תרומות, ומובטחי שהכל
יכירו גודל ערכו

אף מרן ראש הישיבה הגאון החסיד רבי אליעזר
יהודה פינצוק זצ"ל הצטרף למסכימים על הספה
ושיבח את ר' יעקב כדלהלן:

הרב החריף ובקי הנעלה מר יעקב פינצוק ז"ל מעיר
קוברין למד בשיבתנו הק' איזה שנים, ובמשך שבתו
פה למד בשקידה רבה וב"ה הצליח ונתעלה במעלות
התורה כפי כשרונותיו הנעלים בחריפות ובקיאיות

הסכמה זו השתתף בה גם הרב פ. ששון - ואחריו אחרון חביב
בזוהי ערב חג הסוכות תרצ"ה מיר.

מצאתי לנכון להודיע בזה הרב החריף ובקי מלך נעלה מר יעקב פינצוק ז"ל משרי קאברין,
אשר מדי שבתו איזה שנים באהלה של תורה בצל הישיבה הקדושה דפ"ק מיר, ראה ברכה מרובה בעמלו, עמל
של תורה ועלה במעלות החריפות ובקיאיות בגמ' ראשונים ואחרונים, ובכתבי חידושו אשר העלם
על הספר ראיתי כי רב חילו לאוריינתא לדלות מים מזוקקים מבארות עמוקים לחדש חדשים יקרים
בעומק הסברא הישרה, וכבר שבחוהו רבנן-גדולי הדור שליט"א-בשבח המגיע לכתבים שלו ודבריהם
אין צריכין חזק, אקוה אשר רבים ירעו להוקיר חין ערכו בשערים, שערים המצוינים בהלכה, וימצא חן
במדותיו היקרות ובתהלכותיו עם ה' ואנשים, ויזכה להפיץ מעינותיו חוצה להיות לשם ולתפארת כישראל.
אברהם צבי הירש קאמאי בלאאמ"ו הגאון מאוה"ג וכו' מרן ר' אלי' ברוך זצלה"ה.

ועל אשר חנני לחדש חדושי אורייתא בפלפול חברים גדולי תורה בהישיבה הגדולה דמיה, ובברכת הלל ורוב הודאה אברך את שמו הגדול על שזכני לברר ולסדר חלק מחדושי עוד בימי נעורי, ולהוציא לאור ראשית פרי בכורי עוד בימי בחורתי.

וקראתי את שמו "תורת יעקב" לפי מה שאמרו רבותינו ז"ל (ע"ז דף ט) על הכתוב כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה וכו', דבראשונה היא של הקב"ה ולבסוף (לאחר שהגה בה) נעשית תורתו. ודרכי בלימוד הוא לעיין היטב בפשטות הסוגיא ולהעמיק על שרשי הענינים, ולא לפלפל על דרך

החידוד, ומטרתה היתה תמיד לברר וללכך כל סוגיא וסוגיא לאמיתה של תורה, ויעזור השי"ת שאזכה עוד לישב באהל קדשו ולהתענג בנועם אור התורה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא.

פרק ג' - פרסום ספרו - ועריכת ספרים נוספים

תורה בעניני הלכה מיוחד לבני הישיבות. העורך הרב יעקב פינצוק מח"ס תורת יעקב.

העורך כותב: "אנו נגשים להוציא ירחון תורני מיוחד לבני הישיבות ומגמתנו לפתח כשרון העיון - ליתן עוז להמעיינים - ולחזק המחשבים מבני הישיבות כי העיון והחדוש הוא רוח החיים של הישיבות".

מלבד הוספות לספר "תורת יעקב" הנדפסות בראש חוברת א', השתתפו במאמרי חידושי תורה הרבנים: יעקב פינצוק, אליעזר פורטנו, ב. טננבוים, חיים מורגנשטרן, יונה ברומברג, ישעי' שימנוביץ, מאיר סלוצקי, מיכל נענדיק, מרדכי פסמניק, פנחס פינצוק, צבי הירש עדילמאן, י. ש. בן לוי.

היכל התורה

חדושי תורה בעניני הלכה מיוחד לבני הישיבות

החוברת השנית הופיעה בשנת תרצ"ט בעיר נוברדוק (מקום שהעורך שימש בתור ר"מ) ובה השתתפו הרבנים: אלי' חזן, אפרים מרדכי גינזבורג, יוסף דוד אפשטיין, יוסף רוזנטל, יעקב פינצוק, יעקב בורבוסקי, ישעי' שמענוביץ, מרדכי קארפנשפרונג.

אחרית ימיו

אחרית ימיו לוטה בערפל, ולא הצלחנו למצוא פרטים מדויקים, רק זאת שבשנת תרצ"ט כיהן כר"מ בנוברדוק, ובימי מלחמת העולם השנייה, נספה על קידוש ה' ה"ה, בגיל של 25 שנה בערך (כפי עדות אחותו ב"ד ושם).

מקורות: תורת יעקב (בהקדמה לספר); ירחון היכל התורה; נחלת אבות - אסופת גזרים מבית משפחת ששון; הארכיון היהודי התורני; אוצר כתבי עת התורניים (לוי).

אנגעקומען אין רעדאקציע:

ספר תורת יעקב חלק ראשון חידושי חובשי ישיבה
רבותינו הראשונים ז"ל סני יעקב פינצוק סקטור תלמיד ישיבת סיד.
דער דאזיקער ספר אנטהאלט ל"ה סימנים חדושים און באורים אויף די פארשידנסטע, סיסטעס, ענינים און סוגיות, נעמענדיג אין בעטראכט, אן די סיסטעס ענינים זיינען פון די ענינים, וועלכע ווערן אין די ישיבות כסדר געלערנט און באהאנדלט, מוז ס'זיין אנגעקומען די סעסעסערס קראפט און בעוונערס שטארקן כשרון החרוש פון דעם נאך יונגען מחבר, וועמען ס'האט זיך אויך אין אנדערע ענינים - וואו ס'איז שוין דוכט זיך פסעס נישט וועס צוצונעמן - איינגעקען אויסצוריינגען וועלכעס חידושים און וויכטיגע אנגעקומענע וועגן די חשיבות און ווערט פון ספר וועגן זיך גאנץ קלער ארויס די גדולי הדור, וועלכע האבן געקענט זיינען יעצט הספסות צום ספר, אויף צ. ב. ש. שרייבס הגר"ח שליט"א צוויי אנד. השתתפות און כמה פסטים בחידושי תורה ונגזר האט זי את חידושי אשר סדרם והעלם

העיר כבוד מרן הגאון רבי חיים עוזר (שליט"א) [צ"ל] על הא דכתבנו [בספרנו תורת יעקב חלק א' סי' טז] דהא דאמרין דדברים שבלב לא הוה דברים, זה הוה דוקא היכא דמעשה הקנין מוכיח להיפך כמו בההוא גברא וכו' דעצם הקנין מוכיח שמכר בכל גווני, אלא דהספק נולד משום דאנן ידעין דדעתו לנסוע לארעא דישראל, אבל היכא דהספק נולד מעצם מעשה הקנין, כגון בהמוכר שדה לאשתו וכו' לא חשוב כדברים שבלב.

והקשה על זה הגר"ח מדברי התוספות בידושין (מט ע"ב) דכתבו שם דיש דברים שאינם צריכים תנאי כפול אלא גילוי מילתא דאנן סהדי דאדעתא דהכי עביד, וגם יש דברים דאפילו גילוי מילתא לא בעי, כגון הוה דהכותב כל נכסיו לאחרים וכו', וכן הכותב כל נכסיו לאשתו וכו', וחזין מדברי התוספות דהא דאמרין דהכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופא, זה הוה מחמת האומדנא דאיכא אבל בלאו הכי היה חשוב כדברים שבלב אף דהתם נולד הספק מעצם מעשה הקנין...

(תורת יעקב חלק א' עמ' 88 בהערות והוספות)

ירחון היכל התורה

בשלהי שנת תרצ"ה, התחיל רבי יעקב לערוך ירחון תורני בשם 'היכל התורה' כפי שמסופר אוצר כתבי עת התורניים (בהוצאת ר' יצחק לוין - ניו יורק שנת תש"מ):

קובץ 'היכל התורה' (מיר - נוברדוק) הופיע בעיר מיר בשנת תרצ"ה, ובשער נאמר שהוא כולל "חדושי

בכמה מקטבי העת שיצאו לאור באותו תקופה, הפליאו את הוצאת הספר 'תורת יעקב' ונביא בזה כמה תצלומים בפרסום ראשון.

בעיתון השבועי "דרכנו" היו"ל ע"י אגודת ישראל העולמית - בתאריך ה' כסלו תרצ"ה, הפליאו את הוצאת הספר ע"י בחור צעיר, וכה כתבו:

אם כי הופעת ספר בפלפול וחיידושי הלכה איננו חזון בלתי נפרץ אפילו בימינו אלה, בכל זאת ראוייה הוא הופעת ספר זה לתשומת לב מיוחדת, יען הוא הנו פרי רוחו של תלמיד חכם צעיר, צורבא מרבנן, תלמיד ישיבת מיר, ובחור מצוין גדול כזה, אשר גדולי ליטא - כמו גאון הדור המפורסם כמוהר"ר חיים עוזר גרודזנסקי שליט"א מוילנה, הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א... - מלא פיהם תהלה בהסכמותיהם - הוא באמ חזון יקר ומשמח.

ומן הראוי לפרסם דבר כזה למען היות דוגמא לפני צעירינו למען ישתלמו בלימוד התורה וידעיתה...

בכתב העת השבועי "ד' וואך" שיצא לאור בוילנא בשפת האידיש, בתאריך האדר ה' פר' תרומה תרצ"ה, יש סקירה מרתקת על הספה ובתוך הדברים מפליאים שבחור צעיר הוציא ספר נפלא כזה, מצו"ב תצלום:

הערת מרן רבי חיים עוזר על ספר תורת יעקב

כשהגיע הספר למרן הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, העיר במה שנכתב בספה, ובהוספות שבסוף הספר נדפס כדלהלן: